

EESTI LOODUS

Valgus ja pimedus
õige talv ongi hämar

Valgusreostus mõjutab elusloodust
Pildistame pimeduses
Oulanka rahvuspark

2 **Toimetaja veerg:** Toomas Kukkk

3 **Sõnumid**

11 **EL küsib:** vastab Kristina Kurm

12 **Eesti 2021. aasta olendid**

14 **Valgusreostuse oht suureneb**

16 **Üks suuremat sorti tajuline segadus**

Jonas Nahkor annab ülevaate valgusreostuse olemusest ja vaeb põhjusi, miks oleme tehisvalgusel lasknud niivõrd üleüldiseks paisuda

20 **Kus valgust, seal varju**

Marju Kõivupuu meenutab vanarahva teadmisi valguse ja pimeduse ning videvikupidamise ja koiduvalguse kohta

24 **Valgusreostuse mõju lindudele**

Vallo Tilgar kirjutab tehisvalguse mõjust pesitsevatele lindudele ja läbirändajatele: häiritud on nii päevased kui ka aastajalised rütmid

30 **Õö pikkus: parasvöötme putukate majakas ja oraakel**

Toomas Esperk nendib, et valgusel on suur tähtsus putukate elus, näiteks otsustatakse selle põhjal, kas asuda talvituma või anda teine põlvkond järglasi

34 **Kui ööst saab päev: tehisvalguse mõju öise eluviisiga putukatele**

Tiit Teder vaatleb põhjusi, miks jaanimardikad ja ka muud liigid võivad kaduda paljudest tavapärastest elupaikadest

38 **Tegutse teadlikult: Kas toataim vajab pimedal ajal lisavalgust?**
Martin Tikk vastab küsimusele jaatavalt: parimaid tulemusi saab siis, kui valgustada valgusnõudlikke toataimi erilise taimelambiga

40 **Sada rida Eesti loodusest: Kalevipoeg kündmas ja külvamas ehk meie maale ökosüsteeme loomas.** Raimo Kõlli

42 **Üks Eesti paigake:** Anna kirikul jääb möödasõitja pilk pidama

Juhani Püttsepp, nagu ka paljud teised Tallinna–Tartu maanteel sõitjad, peavad Anna kirikut oluliseks maamärgiks

44 **Poster: Eesti Looduse fotovõistluse taimefoto peaauhind;** Eimar Kull

46 **Intervjuu: Taimes on kõige olulisem silmale nähtamatu.** Taimefüsioloog Ebe Meriloga vestelnud Toomas Kukkk

52 **Tööjuhend: Pildistame pimeduses** Urmas Tartes annab nõu, kuidas saada hämaras või koguni pimedas head fotot nii lähivaates kui ka tähti pildistades

58 **Loodusmaja: Rajakaamera julgustab lapsi metsa minema** Piret Pappel tutvustab koolidele mõeldud rajakaamerate projekti, mille kaudu loodavad lisaandmeid saada ka imetajate levikuatlase koostajad

60 **Reisikiri: Oulankas saavad kokku põhja-, ida- ja lõunaliigid** Karl Adami jätkab Põhja-Soome rahvusparkide tutvustamist: haldjaking, taigatihane, pesitsev vesipapp ja palju muud põnevat koguni talvel

66 **Muistne suursadam Sørve maa-kaelas: ülevaade uurijate tööst**

Jaan Laas kirjeldab Salme sadama asukoha-uuringute uusi tulemusi: muinassadama asukoht on mingil määral näha ka nüüdismaastikus

70 **Raamatud**

71 **Nuputa: ülesandeid bioloogia- ja geograafiaolümpiaadidelt**

72 **In memoriam: Vaike Kaldemäe, Visolde (Soti) Puusepp, Anne Põldvere, Ervin Pihu**

74 **Kroonika**

78 **Mikroskoop**

79 **Ristsõna**

80 **Ajalugu, sünnipäevad**

Foto: Urmas Tartes

Foto: Ingmar Muusikus

Foto: Urmas Tartes

Foto: Karl Adami

Videvikuaeg

Novembrist veebruarini on aasta pimedaim aeg: päev jääb talvise pööripäeva paiku nii lühikeseks, et pilvise ilma korral tundub, nagu ei lähekski valgeks, kogu aeg kestab üldine hämarus. Nii mõnigi tuttav on kurtnud, et see aeg võiks olemata olla, või siis tasub see veeta lõunamaal. Kuid stopp! Pimeda aja vääratusi ei pruugi uisapäisa kiirustades tähele panna. Mul aitas nendes mõtetes selgust saada Marju Kõivupuu kirjutus valguse ja pimeduse tähtsusest rahvapäririmeses (lk 20).

Mäletan, et mu vanavanemad pidasid 1970.–1980. aastatel videvikutundi: tuld ei pandud põlema, istuti hämaras ja aeti juttu. Väikse poisina oli see hämaras konutamine täiesti arusaamatu ja kui kodus emalt küsisin, sain vastuseks, et vanad inimesed hoiavad elektrit kokku, ära pane tähele. Hiljem olen hakanud ka iseenesest videvikku pidama ja sellest ajakirjanumbrist sain kinnituse, et sel ongi sügavam sisu. Pealekauba on elektri kokkuhoid loodussäästlik.

Päeva pikkus mõjutab meie aktiivsust siiski märgatavalt: näiteks suvisel ajal poleks probleem kas või 15 tundi aktiivselt tegutseda, aga talvel eelistaks sama kaua magada. Nelja aastaajaga ei ole mõtet võidelda, vaid igast aastaajast tuleks leida ainuomane ja seda nautida.

Talvist päikesevalguse vajakut oleme harjunud asendama tehisvalgusega. Paraku mõjutab tehisvalgus nii inimest kui ka kõike muud loodust. Sissejuhatavas artiklis saame teada valgusreostusest üldisemalt, seejärel vaatleme selle mõju lindudele ja putukatele, sekka vanarahvatarkusi. Jagame soovitusi, kuidas toataimede ümber käia, ja jõuame lõpuks välja taimede õhulõhede talitluseni.

Nelja aastaajaga käib kaasas pidev hool järgmise või koguni ülejärgmise aastaaja pärast. Näiteks talvel tuleb üle vaadata suveks vajalikud vikatid ja rehad. Samamoodi koostame ajakirja tehes plaane kevadiste ja suviste numbrite kohta. Mida me tänava ajakirjas avaldame? Oleme oma plaanid aastaks teinud, ent saame neid muuta ja täiendada Eesti Looduse lugejate mõtete põhjal.

Ootame lugejate soove ja ideid, milliseid artikleid, nõuandeid või tööjuhiseid sooviksite ajakirjas näha ning mida võiksite autoritelt tellida ja avaldada. Samuti on teretunud tähelepanekud ja nõuküsimine: oleme aasta vältel vahendanud loodushuvilisi ja -uurijaid ning leidnud paljudele küsimustele pädevad vastused. Mõned neist on jõudnud ka ajakirja, ent suur osa jääbki küsija ja toimetuse suhtluseks. Looduse teemadel püüame nõuandja rolli uuel aastal jätkata.

Toomas Kukk

Foto: erakogu

EESTI LOODUS

72. aastakäik Nr 1, jaanuar 2021

Toimetuse aadress:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
(lapsehoolduspuhkusel)
katre.palo@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, Tallinn 10122, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eestiloodus

Tegevjuht, reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Turundusjuht: **Mariliis Kesküla**
501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee

Tellimine: www.tellimine.ee/loodusajakirjad
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Ajakirja ilmub
keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2021

Summaries of some articles can be found at
our web site www.eestiloodus.ee

Trükitoode
4041 0820

PEFC sertifitseeritud

Käesolev toode on pärit
säästvalt majandatud
metsast ja kontrollitud
allikatest

www.pefc.ee

Trükitud trükikojas Printall

